

TERRASSA (CATALUNYA)

Aquesta presentació convida a redescobrir deu llocs emblemàtics de Terrassa, espais coneguts per tothom però dels quals sovint se'n desconeix el paper durant la Guerra Civil espanyola. Són llocs que formen part del nostre dia a dia, però que amaguen històries de resistència, de canvi social i també de repressió. Recorre'ls és una manera de recuperar la memòria històrica i de donar visibilitat a un passat que encara avui resta massa sovint silenciats. Aquesta ruta és una invitació a mirar la ciutat amb uns altres ulls.

CINEMA-TEATRE ALEGRIA

El Cinema Teatre Alegria de Terrassa, inaugurat el 17 de novembre de 1917 al carrer de la Rasa, va tenir un paper significatiu durant la Guerra Civil espanyola. A partir d'agost de 1936, una assemblea de la CNT va decidir socialitzar els quatre cinemes de la ciutat, inclòs l'Alegria, i posar-los sota una gestió col·lectiva. Els ingressos generats es van centralitzar en una caixa comuna gestionada per la CNT, que es feia càrrec de pagar els treballadors, els propietaris i els explotadors, que llavors van ser considerats tècnics d'explotació.

Durant els 3 anys que va durar la guerra, l'Alegria va acollir projeccions de pel·lícules, conferències, concerts i mítings polítics de diverses tendències. A més, de manera puntual, va servir de refugi per a les persones desplaçades. Després de la guerra, el cinema va continuar la seva activitat fins al seu tancament el 1971. Actualment l'edifici és un gimnàs i la discoteca "La República".

FÀBRICA SALA I BADRINAS

La Fàbrica Sala i Badrinas, fundada el 1910 a Terrassa, va ser una de les indústries tèxtils més destacades de la ciutat durant la Guerra Civil espanyola. Abans del conflicte, l'empresa es dedicava a la fabricació de drap de llana i teixits per a la indústria del calçat i l'automobilisme. Amb l'esclat de la guerra el juliol de 1936, la fàbrica va ser collectivitzada pels treballadors i les famílies Sala i Badrinas van fugir a Sevilla per evitar represàlies.

Tot i les dificultats econòmiques i la manca de matèries primeres, la fàbrica va mantenir la seva activitat, adaptant-se a les necessitats de la guerra. A més de mantenir la producció, els treballadors van impulsar un refugi antiaeri, una escola de formació i una premsa obrera. No obstant això, a finals de la guerra, la fàbrica va ser incendiada, causant importants danys al sector tèxtil terrassenc. Després de la guerra, la fàbrica va ser retornada als seus propietaris originals i va tancar les seves portes el 1988. Actualment, l'edifici de l'antiga fàbrica Sala i Badrinas està catalogat com a patrimoni històric i el seu solar està destinat a una escola pública.

CASA ALFONS SALA

La Casa Alfons Sala i Amat, va ser la residència d'Alfons Sala i Amat, un dels principals industrials de Terrassa. Durant la Guerra Civil, el setembre de 1936, la casa es va convertir en un centre d'acollida per a 40 refugiats procedents d'Euskadi, que van ser allotjats després d'un àpat a la Cuina Popular. La família Sala, que vivia a la casa amb diversos membres de la seva família i servents, va fugir a Sevilla poc abans de l'expropiació de la seva propietat, incloent-hi la fàbrica Sala i Badrinas, que va ser collectivitzada.

Després de la victòria franquista, la casa va ser retornada a la família. Actualment, l'edifici és la seu del Petit Estel i encara conserva una placa franquista instal·lada el 1939, que indica el lloc de naixement d'Alfons Sala referint-se al 1939 com "l'any de la victòria".

LA CUINA POPULAR DE TERRASSA

La Cuina Popular es va posar en marxa el 20 d'agost de 1936 per fer front a la greu crisi alimentària que patia la ciutat durant la Guerra Civil. El mateix dia de la seva inauguració, va repartir més de 200 plats posant en evidència la necessitat urgent d'una institució d'aquest tipus. Els aliments provenien de menjar requisat del mercat negre, donacions de partits i sindicats, així com actes benèfics. Durant aquest període, la Cuina Popular va anar canviant de seu i finalment, va trobar una ubicació més estable al convent de les Josefines. Amb el temps, la seva situació es va complicar. A mesura que augmentava el nombre de persones ateses, els recursos minvaven. Refugiats, que representaven la majoria dels usuaris, van començar a protestar per la mala qualitat i escassetat del menjar. La situació es va tornar insostenible, i el febrer de 1938, l'Ajuntament es va veure obligat a tancar la Cuina Popular. Per mitigar els efectes del tancament, es va acordar concedir una paga de 3 pessetes diàries als afectats. El convent de les Josefines, a més d'allotjar la Cuina Popular, també va tenir altres usos durant la guerra. En ell es va construir un refugi antiaeri i s'hi va establir un Casal d'Avis, on es van acollir uns 80 ancians durant el conflicte. Aquest espai es va convertir en un centre d'assistència clau en una ciutat que patia les conseqüències de la guerra.

PRESÓ MUNICIPAL

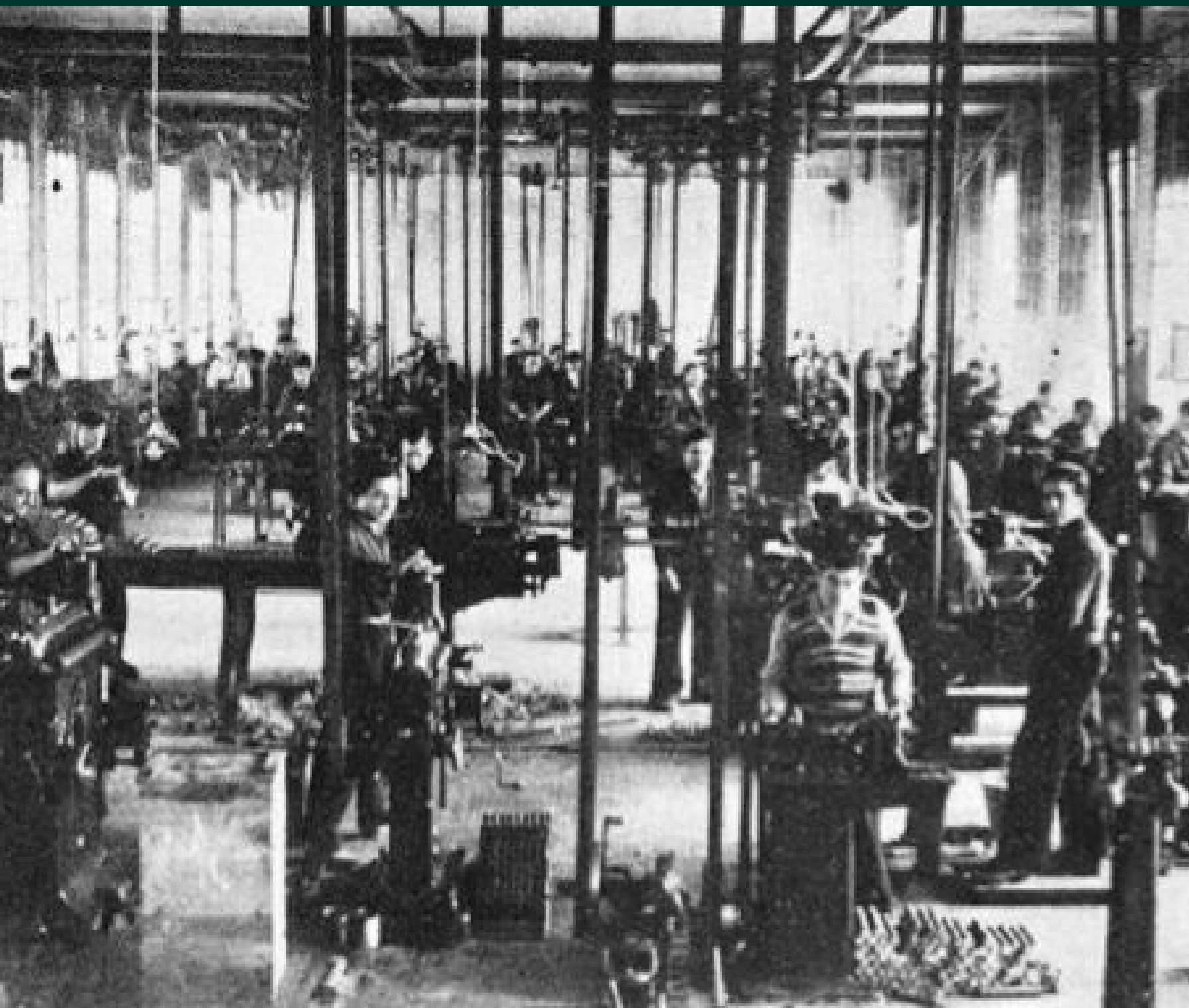

La Presó Municipal de Terrassa va ser fundada a principis del segle XX, amb l'objectiu de servir com a establiment penitenciari per acollir a persones acusades de delictes menors o infraccions locals.

Durant la Guerra Civil, la presó va ser utilitzada com a dipòsit carcerari, on es van tancar aquells detinguts pel règim republicà abans que fossin traslladats a presons més grans, com la Model de Barcelona. Després de la fi del conflicte, la presó de Terrassa va ser reactivada el 1943 per la dictadura franquista. En aquest moment, va ser restablerta com a presó de partit, davant la manca de capacitat a les presons de la província, i va continuar funcionant fins al 1967, moment en què va ser de nou reconvertida en dipòsit carcerari. Finalment, aquest va tancar definitivament durant els anys 1980.

Avui dia, l'antic edifici de la presó municipal ha estat requalificat i s'ha reconvertit en un espai cultural i patrimonial. Algunes de les restes de la construcció original, com els barrots de les cel·les, es mantenen com a testimoni de la història de l'edifici.

TALLER CASA UBACH

El Taller Casa Ubach de Terrassa, carrer de Sant Isidre va ser fundat com un taller dedicat a la reparació de maquinària tèxtil. Quan va esclatar la Guerra Civil espanyola el 1936, l'empresa va ser col·lectivitzada pels treballadors que van assumir el control i van rebatejar el taller com a Taller Confederal. Els treballadors van adaptar-se a les noves necessitats de la guerra, assumint tasques relacionades amb la producció d'armament, a més de continuar amb la reparació de maquinària tèxtil.

Una de les seves produccions més destacades va ser la pistola Astra, coneguda popularment com l'Ascaso, que es va fabricar exclusivament en aquest taller, així com a Alginet (País Valencià), i que va ser utilitzada pel bàndol republicà. El taller també va adaptar les seves instal·lacions amb dutxes per als treballadors, i va establir un sistema d'igualtat salarial entre oficials i aprenents. La col·lectivització del Taller Casa Ubach és un exemple de la transformació de moltes indústries durant la guerra per donar suport a l'esforç bèl·lic republicà.

EL GRAN CASINO

El Gran Casino de Terrassa va ser, abans de la Guerra Civil, un lloc de trobada exclusiu per a l'alta burgesia local. Aquest edifici acollia vetllades literàries, balls, tertúlies i tota mena de jocs, legals o no. El 18 de juliol de 1936, quan va començar l'aixecament militar, una trentena de militants d'extrema dreta que donaven suport a la rebel·lió van sortir d'aquest casino per desplaçar-se cap a Barcelona. De tots ells, 13 van perdre la vida en els enfrontaments. Després de la derrota del cop d'estat, el Gran Casino va ser expropiat per la CNT. Per defensar l'edifici de possibles incidents, es van instal·lar metralladores i es van protegir les finestres i balcons amb matalassos. Més tard, les finestres van ser tapiades. Amb l'esclat de la guerra, cada sindicat afiliat a la CNT va establir el seu propi local, però la seu central de la CNT va ser el Gran Casino durant una bona part del conflicte, simbolitzant el nou ordre revolucionari.

A mitjans de 1938, la CNT va traslladar la seva seu a la Casa Alegre per convertir el Gran Casino en un hospital militar, on encara es poden veure algunes pintades fetes pels ferits que van ser atesos en aquest espai. Avui dia, l'edifici del Gran Casino acull la botiga Abacus.

SOCORS ROIG INTERNACIONAL

El Socors Roig Internacional va ser una organització humanitària fundada el 1922 per la Internacional Comunista, amb l'objectiu de donar suport a presos polítics i víctimes de la repressió. Plantejat com una mena de Creu Roja laica i comunista, va arribar a Espanya el 1934, establint una seu a Terrassa, al Portal de Sant Roc (aleshores, Avinguda 11 de Setembre).

Amb l'inici de la Guerra Civil, el Socors Roig va intensificar la seva activitat, donant suport als milicians republicans i als refugiats afectats pel conflicte. Paral·lelament, el POUM (Partit Obrer d'Unificació Marxista) va crear una organització pròpia amb el mateix nom, destinada principalment a recollir donacions i enviar material als seus combatents del front.

El juny de 1937, en el context de la repressió contra el POUM després dels Fets de Maig, totes les entitats vinculades al partit van ser registrades i clausurades, incloent-hi el Socors Roig de Terrassa.

PARC DE DESINFECCIÓ

El Parc de Desinfecció de Terrassa va ser dissenyat per l'arquitecte Josep Maria Coll i Bacardi, qui va crear un edifici funcional i estèticament original, d'una única planta circular amb decoració de ceràmica vidriada.

Abans i durant la Guerra Civil, va mantenir la seva funció com a centre de desinfecció i laboratori municipal, destinat a prevenir la propagació de malalties infeccioses. En casos de malaltia, les famílies no podien comprar sabó per rentar la roba i havien de portar-la al centre per a la seva desinfecció.

El gener de 1939, en els últims dies de la guerra, la zona on es trobava l'edifici va ser afectada pels bombardejos. El 24 de gener, deu avions Fiat BR de l'aviació franquista van llançar 80 bombes de 100kg, impactant en diversos punts de la ciutat, especialment al sud de Ca n'Aurell.

Després d'un període en desús, als anys 1980, l'edifici va ser rehabilitat per convertir-se en la seu de l'Institut Municipal de Salut i Qualitat de Vida, mantenint la seva vocació sanitària i de servei públic.

SEU DEL GRUP DONES LLIURES

El moviment Dones Lliures es va fundar el 1936, com una organització feminista anarcosindicalista vinculada a la CNT. Amb unes 28.000 militants, lluitava per l'emancipació de les dones obreres a través de l'educació, l'acció sindical i la participació política, abordant qüestions com la bretxa salarial, la maternitat conscient i l'accés a l'educació. A Terrassa, el moviment té els seus orígens el 1928, quan un grup d'obreres del tèxtil i militants de la CNT es van reunir a la Mutualitat Cultural per discutir sobre els problemes específics de les dones treballadores. Aquest grup inicial va prendre força a partir del setembre de 1936, quan es va crear a Barcelona el Comitè Femení de Solidaritat Llibertària. Una de les primeres accions fou l'organització d'un curs d'infermeria als escolapis. D'aquell curs en sorgiren la majoria d'infermeres i llevadores que treballarien a la Maternitat del carrer Unió i al nou dispensari infantil impulsat per l'organització.

Cap a la tardor de 1937, el grup es consolidà com a secció local de Dones Lliures i es va establir a l'antiga Casa Joan Barata, al carrer Sant Pere. En aquest espai es realitzaven cursets i conferències. El moviment va desaparèixer amb la derrota republicana, però el seu llegat ha perdurat com una de les primeres experiències d'organització feminista de base obrera a Catalunya.